

Hoewel het niet met zoovele woorden in de Handelingen wordt vermeld, zullen we toch wel niet ver van de waarheid zijn, indien we vermoeden, dat noodzakelijke bezuiniging de reden is van dit besluit. De taak der hoogleeraren zal nu worden verzwakt, althans we hebben niet gelezen, dat de vakken, welke Dr Esser thans onderwijst, na 1935 niet meer zullen worden gegeven. Wel meenen we te weten, dat de colleges in het Nederlandsch, welke Prof. Honig vele jaren gaf, niet worden voortgezet. Hier is dus een kleine schadeloosstelling. Nu de opheffing van het lectoraat noodig was, hebben we er in te berusten. Maar jammer vinden we het toch wel, want we weten uit ervaring, dat een litterator toch de colleges in het Grieksch en Latijn nog weer anders en doorgaans beter geeft dan een theoloog.

Tot zoover prof. Grosheide.

Voor diens opmerking ben ik hem dankbaar.

Want de afschaffing van het lectoraat lijkt me een groot nadeel.

Was het gebleven, dan had zonder te groot financieel offer zijn bevoegdheid kunnen worden uitgebreid; en het gevolg zou geweest zijn, dat een nieuwe last, die thans op de schouders van een der hoogleeraren gelegd is, hem bespaard had kunnen worden.

Als de overtuiging bij mij leefde, dat de afschaffing noodig was, dan zou ik aan prof. Grosheide's opmerking geen woord hebben toegevoegd, maar deze zaak hebben gerangschikt onder de rubriek der dingen, waarover men maar zwijgt.

Maar die overtuiging ontbreekt bij mij.

Het tegendeel ervan leeft wel bij me: ik geloof, dat, als er maar aan de bel getrokken werd, en de menschen maar wisten, wat aan de dingen vastzat, er geld genoeg zou gekomen zijn voor Kampen. Als de kerkelijke pers, die reeds jaren aaneen — wat ik uitnemend vind, en waaraan ik ook medegewerkt heb — de menschen week aan week wakker maakt voor de Vrije Universiteit, eens één honderdste part van de thans aan de V. U. gegeven ruimte voor Kampen had kunnen geven (ik zeg „kunnen”, want ze zou wel degelijk gewild hebben, het is alleen maar niet gevraagd), dan zou deze schade aan Kampen zijn bespaard, en deze verzwarende van den last van het hoogleerarenkorps achterwege zijn gebleven.

Het is te hopen, dat een volgende synode dit besluit herroept, en het lectoraat herstelt met uibrediging van zijn mandaat. Geld is er wel degelijk, als er maar om gevraagd wordt op een doeltreffende wijze. Maar de kerken moeten de dingen weten; en daarom veroorloof ik mij ook, alleen als persman, deze opmerking, welke iedere kerkbode-redacteur óók zou kunnen maken.

K. S.

„Eenige Gezangen en Liturgische Formulieren”.

We ontvingen ter aankondiging in ons blad een exemplaar van de nieuwe handige uitgave, hierboven aangeduid.

Reeds maakten we dadelijk melding van de verschijning van de groote, de standaard-uitgave, bestemd voor preekstoelgebruik.

Maar van deze kleinere zegen we nog.

Ze worde daarom ook opzettelijk hier vermeld. Wie zich voor den eeredienst behoorlijk voorbereiden wil, en „klaar” wil zijn, als een aan Morgen- zang, Avondzang, etc. toegevoegd lied wordt „opgegeven”, zal goed doen, zich deze kleine, zeer handige uitgave, aan te schaffen. Het is een uitgave van de N.V. Uitg. Mij. J. H. Kok, te Kampen, handig formaat, mooie letter, duidelijke druk, oriënteerende inleiding van prof. Hoekstra. Een bijzonderheid, die we zeer toejuichen, is, dat gebruik gemaakt is van den viool-sleutel.

Niet alleen trouwens voor het gezang heeft men dit boekje noodig.

Ook voor het volgen van de liturgische formulieren zal men het in zijn bezit dienen te hebben.

Er wordt nu bij den doop van kinderen, bij het huwelijk, en andere gelegenheden gebruik gemaakt van een verbeterd formulier, en het is goed, dat men onder het lezen de nieuwe variaties in den tekst kan nagaan, om zich over haar beteekenis te beraden. We wezen reeds op het gebed voor den doop, waar een onduidelijke en op onjuiste exegetische berustende uitdrukking vervangen is door den letterlijken tekst der Statenvertaling: „opdat het met Hem begraven worde door den doop in den dood”. De „ondergang” met water is „onderdompeling” geworden.

Ook de vragen, te stellen bij de openbare geloofsbelijdenis, zijn opgenomen; tot nu toe waren die slechts afzonderlijk verkrijgbaar. Een goede winst; nu kan elke catechisant reeds van de eerste jaren af weten, wat hem precies zal gevraagd worden.

Bij 't formulier van den ban worden de teksten der achtereenvolgende openbare „vermaningen” (censuur) afgedrukt. Ook daarvan kunnen velen met vrucht kennis nemen; vooral, om te leeren, dat de derde „vermaning”, de z.g. derde trap der censuur (waarbij men wel te onderscheiden heeft tusschen censuur en censuur, zie prof. Bouwman, Kerkelijke Tucht) nog niet de definitieve afsnijding zelf is.

Evenzoo een officiële aankondiging van de aan- vage van kerkelijke huwelijksbevestiging. Ze is wat minder militair dan de vroegere, die maar in

weinig kerken officieel gebruikt werd: dat men nu maar spreken moest, als men bezwaar had, of anders daarna maar zwijgen moest.

In het huwelijksformulier zelf zijn vrij beteekenisvolle wijzigingen aangebracht; de sombere aanhef is vervangen door een anderen, en de gedachte, die in den ouden aanhef lag opgesloten, is niet eruit gewerkt, maar op een andere, betere plaats, gebracht. De taal is leniger, de opzet ordelijker. En over de inzetting van het huwelijk worden goede, nieuwe gedachten naar voren gebracht. Vooral deze is nuttig, dat het huwelijk geen zaak is, die aan ons goedgevoelen is overgelaten. Aan sommige oudere jongelingen, geeft dit, hopen we, te denken.

„Zoodat we maar zeggen willen”, dat ieder zich de uitgave aanschaffen moet, en dat er twee in den handel gebracht zijn, beide goedkoop, maar de een nóg wat goedkooper dan de andere, de gecar- tonneerde.

K. S.

De Logos asarkos „roept” den vader van den Logos ensarkos.

Opmerking vooraf: In vervolg op de behan- deling van de hier herhaaldelijk ter sprake ge- komen kwestie van „Christus in de heila- en openbaringsgeschiedenis”, en in terugslag op wat over deze zaak onlangs op een vergadering van predikanten in een bespreking van het onderwerp door mij gezegd is, schreef ik voor ons blad onderstaand artikelje. Het was bestemd voor „Uit de Schrift”. Omdat men mij verzocht heeft, in dit blad op de zaak terug te komen, en door een misverstand mijnerzijds deze copie is ingezonden, op een tijdstip, waarin „Uit de Schrift” door één onzer medewerkers verzorgd werd, geef ik thans, teneinde niet te lang te laten wachten met het voldoen aan het geuit verzoek, deze copie in deze rubriek, waarvoor ze eerst niet bestemd was. Men zal dit wel ver- ontschuldigen.

K. S.

En een man worstelde met hem.
Gen. 32: 24.

Reeds vóór de vleeschwording werkt het Woord, de Zoon, de Engel des Heeren. Hij werkt in de openbaring. Hij werkt tot heil. Wij noemen Hem den „Logos asarkos”, d.w.z. het nog niet vleesch- geworden Woord.

Deze Logos asarkos wilde „Logos ensarkos” worden, d.w.z. vleeschgeworden Woord, Woord- in-het-vleesch.

En nu heeft Hij zijn eigen komst in het vleesch voorbereid. De Logos asarkos bereidt den weg voor den Logos ensarkos. Hij doet dat in vele tijden en op vele wijzen: Hij doet dat ook als Hij, de Engel des Heeren, de Engel des Verbonds, als een man met Jakob worstelen gaat aan den Jabbok.

Want die Jakob is aangewezen om te zijn de vader, „zooveel het vleesch aangaat”, van den Logos ensarkos. Zooveel het vleesch aangaat, is die vader van den Logos ensarkos reeds geboren.

En ook is hij reeds wederomgeboren, als hij bij den Jabbok komt.

Maar die Jakob mag het vaderschap van den Logos ensarkos niet verwerven als een zeker lot, dat buiten zijn eigen levenskeus om gaat. Hij moet bewust en geloovend op den messiaanschen weg verkeer. Hij moet niet slechts zooveel het „vleesch aangaat” de vader van den Logos ensarkos zijn, doch ook het geloof en het geloofs- bewustzijn van den vader aller geloovigen bezitten, het geloof van vader Abraham. Zóó wordt hij ook „zooveel den geest aangaat” bekwaamd tot het vaderschap van den Logos ensarkos. En daarom kan hij dit laatste slechts in strijd ver- werven. Het vleesch moet bij hem worden ten onder gebracht; hij moet dat weten, want in ambtsverkeer met God, in bewustheid van dienst alleen kan iemand vader worden onder de geloovigen, vader ook van den Logos ensarkos.

Dus worstelt tegen hem de Logos asarkos. Hij neemt de gestalte van een man aan, al is Hij nog niet in het vleesch. En nu strijdt Hij zóó lang tegen den man, die langs wegen van „bloote crea- tuur” den door het Woord beloofden zegen had willen verwerven, totdat hij enkel smeking en gebeden overhoudt. Dan zal die Jakob hebben in- gezien, dat wat het openbaringswoord beloofde, wel komen zal, doch slechts langs eigen wegen komen wil, langs wegen, die niet van het vleesch, doch van den Geest zijn, langs wegen, die geen oog gezien, geen oor gehoord, geen hart bedacht heeft. (1 Cor. 2: 9).

En om dien Jakob dáár te brengen, dat hij Israël heelen moge, daarom strijdt de Zoon tegen Jakob, en vóór Israël. Hij werpt zijn vader neer, opdat Hij hem tot het vaderschap roepe en be- kwame. Want de Logos asarkos roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren. Hij roept den vader van den Logos ensarkos alsof hij er was.

Dit is de groote dag van Pniël nu geweest.

Opdat geen vleesch zou roemen voor God.

Opdat het zij, niet uit den werkenden Jakob, doch uit den Israël roependen God.

Want Hij die als Logos asarkos tot alle vleesch kan zeggen: „aanschouw de rots, waaruit gij zijt gehouwen. — Hij houdt zijn eigen vader, den vader van den Logos ensarkos uit de rots van het eeuwig welbehagen, dat Hij bij zich zelve had, eer de wereld was. Hij roept, hij maakt, hij schept zijn eigen vader. Tot al zijn poorten gaat Hij in met lof, de lof is voor hem zelf en is be- tamelijk: welke van zijn poorten heeft Hij niet

zelf gebouwd, wien van zijn vaders niet zelf ge- roepen en verwekt?”

Hij roept de vaders, die er niet zijn, alsof ze waren.

En met zijn broeders doet Hij desgelijks, Hij, de Heere, mijn Ontfermer.

Thomas, Thomas, Jakob, Israël: onze Heere, onze God.

K. S.

UIT DE HISTORIE

Het eeuwfeest der Afschelding.

VI.

Hij, de herder der gemeente, de trouwe catecheet had het door zijn vrouw aangeprezen Kort Begrip zoo lief gekregen en daaraan de voor- keur gegeven boven het groot getal boekjes voor catechetisch onderwijs, en, meer dan een halve eeuw vóór dat Dr A. Kuyper dit zoude doen, waarschuwde De Cock reeds krachtig tegen het gebruik daarvan, terwijl hij het oude catechisatie- boekje warm aanpreef. Het tweede boekje, dat voor zijn rekening werd gedrukt was dan de een maand later verschenen nieuwe uitgave van het Kort Begrip. Zijn gewezen academiekennis, haast weiger ik vriend te schrijven, vergat zich zoozeer, dat hij durfde smaden dat al deze en later nog verschenen boekjes hem wel een zoet winstje op zullen hebben gebracht. Deze had het beter kun- nen weten! De Cock gaf ze uit voor eigen reke- ning. Hij deelde ze mild uit; gaf ze haast voor niet of geheel gratis; werd deswege gezocht door ambtenaren der belasting, want de tijd groeide tot haal. Vooral werd de haal wakker geroepen toen de kerkeraad van Ulrum besloot niet langer te wederstaan hen, die den doop vroegen voor hun kroost, dewijl ze geen vrijmoedigheid hadden dat door den eigen predikant te laten doopen, vermits zij niet in gemoede op de tweede doop- vraag durfden antwoorden in bevestigenden zin. Vierhuizen dominee, de later zeer begeerde en veel geprezen Du Cloux, was de eerste, die zich over dit doopen beklagde bij het klassikaal be- stuur van Middelstum. Dra herhaalde hij zijn klacht nadrukkelijker en eindelijk ten derden male met sterken aandrang. Ook kwam een gelijklui- dende klacht uit de naburige classis van Appinge- dam. Het klassikaal Bestuur van Middelstum zond eene commissie om met Ulrums predikant samen te spreken. Men zegge niet dat deze samenspreking geen gevolgen had, al was het verloop niet naar genoegen van de commissie, die weigerde de samen- spreking met gebed te openen, en al evenmin naar wat De Cock zoo gaarne zou hebben gehad. De Cock was niet als een overmoedig jong ijlveraar in onbezonnenheid overgegaan tot het doopen van kinderen uit andere gemeenten. Integendeel, na- mens den kerkeraad, immers hij was vreemd van wat zweemde naar dominocratie, had hij den be- kendten Ds D. Molenaar, den man van het Adres, gevraagd om raad en ook nog geïnformeerd naar tuchttoefening. Hoewel het antwoord Ulrums ker- keraad niet bevredigde, haastte deze zich niet lichtvaardig een dergelijk verzoek in te willigen. Hij werd daar toe als het ware gedwongen door een broeder uit Uithuizen, die hem de conse- quentie voorhield voortvloeiende uit een prediking op een Zondagmiddag door De Cock gehouden. Wat begreep men weinig het werk Gods door den Heere in De Cock gewrocht! Ook Hofstede bleek hem niet genoeg te kennen. Deze vreesde dat De Cock niet opgewassen was tegen de meer ortho- doxe strooming in de gemeente van Ulrum, dat hij zich daardoor had laten medevoeren, het stuur kwijt was geworden, en leiding verloren en uit de hand gegeven en aldus een geleide was geworden, in stede van de leider der gemeente te zijn. Hof- stede begeeft zich naar Ulrum. De Cock geeft hoog op van Van Zuylen's geschriftjes. De Groot heeft daartegen ernstige bedenkingen en keert teleur- gesteld terug. Een correspondentie volgt. De vro- gere studiegenooten komen verder van elkander te staan; zij zijn mannen van een anderen geest. Nog eens bezoekt De Cock De Groot, echter nu de eerste om, kon het zijn, den laatste terug te roepen van de dwaling zijner wegen. In dit alles is niets dat een schaduw werpt op beider karak- ter, hoewel reeds nu blijken kan voor den niet- vooringnomene, dat De Cock van een edeler geest is dan Hofstede. Hofstede verdenkt De Cock van eigenliefde, een eigenliefde die niet tot roem van Hofstede's nagedachtenis maar al te duidelijk blijkt zal uit des hoogleeraars handelen, schrij- ven en ageeren tegen De Cock en zijn medestan- ders. Niet De Cock behoeft het oordeel te vreezen van de vierschaar die zich zal zetten en reeds meer dan eens gezeten heeft ten gerichte om de daden en woorden in deze geschiedenis tusschen de beide vroegere vrienden te wegen.

Hofstede de Groots naam gaat klinken, zijn in- vloed winnen, zijn geestverwanten nemen toe in getal en durf, en met dit alles wast de weerzin tegen De Cocks actie en groeit de haat tegen zijn persoon.

De Cock, m-
drang te ge-
collega's niet
van de Classi-
te overbluffe-
heid; men da-
heid meent,
door oudere
den ter har-
volgt op on-
een predikan-
van Uithuize-
heim Reddin-
werkje, iede-
meerden te
smaadden
smartelijk
en in zijn op-
gekrekt. Ze-
tegen hen? M-
ik moet dat
ik, mogen ha-
ter plaatse v-
vergadering
vers aangek-
schriftelijk
ontkend. To-
nemen en o-
deze beide
geen hij de-
verschenen
reformee-
reformee-
Vooral in
schriftje on-
alle dorpen
lagen en kr-
gesproken. S-
lucht, de da-
den, de faa-
cien van h-
Thelwalls o-
Enige redd-
hebben geen
geen gewe-
liefde doen
der luid, st-
met tandeng-
naar deze w-
liberale sch-
hoogwaardig-
wijze; sche-
onwettheit
veroordeelen
te hinderen
voor het C-
vergadering
kerkeraad
In 't Waters-
over de za-
en onderwi-
Redenen te
Vooruit, ha-
nadert! Goe-
leeraar die
een wijze, is
Sluit den m-
veroordeeld
onbepaalde
met veroor-
is raak! V-
mond houd-
den! Hij om-
nen en zal
ving van d-
Gehaat niet
om den too-
werd hij ze
partijders,
de gereform-
lasteraars t-
te klagen. W-
moet hij ste-
Op alle
machten sp-
lasting mee-
te zijn van
ontduiking
eerste uitga-
Begrip, ver-
die er naar
den den k-
vermeerder-
schonken, b-
beschikbaar
doch tot ve-
ontsiering
ken werde-
daarvoor in-
naders wel-
Duin van
heusch ant-
Nu petitie
lijk zijn d-
raad gezon-
sacra zich
wendden z-
tot den go-

rs niet zelf ge-
t zijn, alsof ze
sgelijks, Hij, de
onze Heere.

K. S.

RIE
ding.

de trouwe
w aangeprezen
araan de voor-
l boekjes voor
dan een halve
t zoude doen,
thig tegen het
le catechisatie-
boekje, dat
as dan de een
itgave van het
iekennis, haast
t zich zoozeer,
e en later nog
oet winstje op
het beter kun-
or eigen reke-
ze haast voor
e gezocht door
e nijd groeide
kker geroepen
oot niet langer
vroegen voor
ligheid hadden
laten doopen,
tweede doop-
estigenden zin-
r begeerde en
erste, die zich
classikaal be-
aalde hij zijn
en derden male
een gelijkui-
s van Appinge-
ddelstum zond
delikant samen
samenspreking
loop niet naar
erde de samen-
en al evenmin
hebben gehad,
ig jong jeveraar
et doopen van
tegendeel, na-
as vreemd van
ad hij den be-
van het Adres,
iformeerd naar
de Ulrums ker-
de zich niet
in te willigen.
edwongen door
tem de conse-
t een prediking
lock gehouden.
Gods door den
Hofstede bleek
vreesde dat De
le meer ortho-
an Ulrum, dat
eren, het stuur
loren en uit de
was geworden,
e te zijn. Hof-
lock geeft hoog
De Groot heeft
i keert teleur-
volgt. De vroe-
van elkander te
anderen geest-
oot, echter nu
aalste terug te
en. In dit alles
beider karak-
voor den niet-
an een edeler
denkt De Cock
niet tot roem
al te duidelijk
indelen, schrij-
zijn medestan-
deel te vreezen
etten en reeds
gerichte om de
denis tusschen
n.
linken, zijn in-
nemen toe in
ast de weerzin
haat tegen zijn

De Cock, man van karakter, gedreven door den drang te getuigen en te gewinnen, vermijdt de collega's niet, blijft niet weg van den Ring, noch van de Classis. Men valt hem aan; men tracht hem te overbluffen; de praeses verliest zijn waardigheid; men daagt hem uit; De Cock in bescheidenheid meent, dat de verdediging der waarheid eer door oudere mannen van gezag moet en zal worden ter hand genomen, doch, als teleurstelling volgt op ontuchtiging, als allen zwijgen nadat een predikant uit de buurt, Ds Meyer Brouwer van Uithuizen, en de niet onvermaarde Dr Bentheim Reddingius te Assen, een ieder hunner in een werkje, ieder weer op andere wijze, de gereformeerden te na kwamen, en de gereformeerde leer smaadden, toen werd De Cock diep gewond, en smartelijk getroffen in zijn liefde tot Gods volk en in zijn oprechtheid tegenover de waarheid diep gekrenkt. Zou hij de pen opvatten en schrijven tegen hen? Neen! Ik ben te jong; ik kan dat niet; ik moet dat niet doen, anderen, uitnemender dan ik, mogen het doen. Maar hij zal er over spreken ter plaatse waar dat behoort te geschieden: op de vergadering der classis. Toen heeft hij deze schrijvers aangeklaagd, helaas de aanklacht werd niet schriftelijk ingediend, zoo kon zij later worden ontkend. Toen is hij uitgedaagd de pen zelf op te nemen en daardoor zag hij zich genoopt tegen deze beide „mannen van naam“ op te treden, hetgeen hij deed in zijn reeds in de volgende maand verschenen Verdediging van de ware gereformeerde leer en van de ware gereformeerden.

Vooral in het Noorden des lands heeft dit geschriftje ontzaglijke beroering gebracht. Schier alle dorpen kwamen in beroering. In bijna alle lagen en kringen der maatschappij werd er over gesproken. Straks vliegen schandschriften door de lucht, de dagbladpers kan er zich niet buiten houden, de faam dringt door tot de andere provinciën van het vaderland. Da Costa's Bezwaren, Thelwalls oproep, Molenaars Adres, Van Zuylen's Eenige redding, des anderen Van Zuylen's Bazuin, hebben geen grootere ontroering teweeggebracht, geen geweldiger gloed van haat, doch ook van liefde doen gloeien. En nu hoorde men eerst minder luid, straks met verheffing van stem, toen met tandengeknars het: wij hebben eene wet en naar deze wet moet hij sterven. Nu wil de gansche liberale schaar aan dezen; nu vergeten kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders zich op de ergste wijze; scherpe vonnissen worden uitgesproken; onwetigheid van de zitting waarin tot het eerste veroordeelend vonnis wordt besloten schijnt niet te hinderen. Men haast zich De Cock te dagen voor het Classicaal Bestuur te Middelstum. De vergadering is onvoltallig! Geen oponthoud! De kerkeraad wordt niet gehoord, noch toegelaten. In 't Waterschapshuis laat men geen gras groeien over de zaak! De aanklachten over het doopen en onderwijzen komen op den achtergrond. Redenen te meer den kerkeraad niet te hooren. Vooruit, haast u, slaat en slaat raak! Kerstmis nadert! Goed voor een dubbelen treffer! Treft den leeraar die zulke eervoorzigtige mannen, op zulk een wijze, in zulk een toon durfde aan te randen. Sluit den mond aan dezen getuige! De Cock wordt veroordeeld, hij wordt gevonnisd, geschorst voor onbepaalde tijd met behoud van traktement, doch met veroordeeling tot betaling der kosten. De slag is raak! Vlak voor Kerstmis! Dan moet hij zijn mond houden en... De Cock zal zijn mond houden! Hij onderwerpt zich! De drijfjacht is begonnen en zal niet eer eindigen dan met de pldrijving van den man, die zich gehaat heeft gemaakt. Gehaat niet vanwege zijn karakter. Geheel niet om den toon en manier van zijn schrijven, daarin werd hij zeer verre overtroffen door zijn wederpartijders, maar gehaat wijl hij zich had verstoort de gereformeerde waarheid te verdedigen, haar lasteraars te wederstaan, haar verloochenaars aan te klagen. Wij hebben eene wet en naar die wet moet hij sterven!

Op alle wijzen stond men hem tegen, en alle machten spannen samen; de ambtenaren der belasting meenen, dat hij zich zonder in het bezit te zijn van een patent schuldig heeft gemaakt aan ontduiking der belasting doordat hij zijn beide eerste uitgaven, die van de Canones en het Kort Begrip, verkocht aan zijn leerlingen en aan hen die er naar vroegen; de kerkvoogden dwarsboonden den kerkeraad en besteedden het geld, tot vermeandering van zitplaatsen verzameld en geschonken, zelfs door een som van koningswege beschikbaar gesteld, niet tot het gestelde doel, doch tot verfraaiing, welke verfraaiing uitliep op ontzering van het gebouw; de eikenhouten banken werden uitgebroken en smakelooze grenen daarvoor in de plaats gesteld; wilde De Cock iets naders weten omtrent de wering van Ds R. W. Duin van den kansel in Groningerland, een onheusch antwoord was al wat hij kreeg.

Nu petitioneerde De Cock bij de Kroon. Ontalijk zijn de smeekschriften door hem en zijn kerkeraad gezonden aan den koning, die het jus in sacra zich scheen te hebben toegeëigend. Ook wendden zij zich tot de Staten van Groningen en tot den gouverneur der provincie.

(Wordt vervolgd.)

G. KEIZER.

II PERSSCHOUW II

„Gereformeerd“.

Prof. Grosheide schrijft in „Noord-Hollandsch Kerkblad“ volgend artikel:

Het is al weer geruimen tijd geleden, dat we in ons blad een stukje geschreven hebben over het verschilend gebruik van het woord Gereformeerd. De aanleiding was, dat Prof. Cramer, van Utrecht, zich in Hongarije Gereformeerd genoemd had. Men nam hem dat kwalijk en wij oordeelden, dat dit ten onrechte was geschied, omdat mannen van het type Prof. Cramer in Hongarije zeker Gereformeerd worden genoemd en Prof. Cramer om aan Hongaren zijn standpunt duidelijk te maken, niet anders kon doen, dat zich Gereformeerd noemen.

We hebben er toen ook op gewezen, dat wij zelf, wij Nederlandsche kerkelijk-Gereformeerden, het woord Gereformeerd ook niet altijd in denzelfden zin gebruiken. Wanneer we van Gereformeerde scholen of stichtingen spreken, beteekent het iets anders, dan wanneer we van Gereformeerde kerken spreken. Er zijn zelfs menschen, die zich haasten om te verzekeren, dat Gereformeerd in het eerste geval vooral niet kerkelijk is bedoeld. Dat is voor buitenlanders een onmogelijkheid, ja een dwaasheid. En wij moeten dan ook voorzichtig zijn met hun een verkeerd gebruik van het woord Gereformeerd te verwijten.

Er is meer dan één reden nu nog eens op dit punt terug te komen.

Wat er met onze scholen zal gebeuren is, althans mij, niet bekend. Maar men kan er zeker van zijn, dat er iets broeit in Den Haag en dat men er daar op uit is om b.v. op de dorpen een kleine Hervormde en een kleine Gereformeerde school te vereenigen. Het zou mij althans zeer verwonderen, indien het niet in die richting ging.

Nu ga ik hier op de schoolkwestie, die trouwens nog maar in de lucht hangt, niet nader in. Thans is voor mij de hoofdzak, dat we ons weer zullen rekenschap moeten geven van de vraag, wat we met het woord Gereformeerd bedoelen, wanneer we praten van een Gereformeerde school. Bedoelen we daar een school mee, die in het algemeen op Gereformeerden grondslag staat of ééne, die Gereformeerd is in kerkelijken zin, zoodat er b.v. ook over Afkeiding en Doleantie kan gesproken worden, gelijk wij het begeeren? Die vraag komt aan de orde, men behoeft er niet aan te twifelen. Met de vraag erbij, of we geneigd zullen zijn zelf geheel een school te bekostigen, omdat we wenschen, dat ze Gereformeerd zal zijn in kerkelijken zin. Ik geef hier geen beslissing; ik doe voor heden niet meer dan wijzen op de moeilijkheid, waarvoor we komen te staan. We weigeren alle subsidie van de Overheid voor onze kerken en terecht. Mogen we wel subsidie van de Overheid vragen voor scholen, die we in kerkelijken zin Gereformeerd willen hebben? Zie daar het vraagstuk.

Een tweede geval.

In October zal, zoo de Heere wil, in ons land een tweede Calvinistencongres worden gehouden. Dat congres zal zich plaatsen op den grondslag van de gezamenlijke belijdenisschriften van de Gereformeerde kerken. Dat is goed en noodzakelijk. Anders is er geen bespreking mogelijk. Thans wel, want men kan zich op de belijdenisschriften beroepen.

Maar zijn we er daarmee nu? We hebben eenige jaren geleden in enkele artikelen in het licht pogen te stellen, dat het er niet alleen op aan kwam om de belijdenis tot grondslag te hebben, maar dat het er ook op aankam, hoe de belijdenis wordt gehandhaafd. Welnu die handhaving is niet in alle landen dezelfde. Wij in Nederland letten op dit oogenblik in de eerste plaats op de belijdenis inzake de Schrift, omdat daarover bij ons elk oogenblik kwestie is geweest. Maar in Engeland b.v. staat het anders. Daar strijdt men vooral tegen het Remonstrantisme. Zoo komt het, dat in Engeland Baptisten zich tot de streng Gereformeerden rekenen. En als men hun vraagt, hoe ze het maken met de toch ook in de Engelsche belijdenisschriften beladen kinderdoop, dan kijken ze vreemd op, en meenen ze dat dit punt van zoo ondergeschikt belang is, gezien den strijd tegen het Arminianisme, dat het nauwelijks de moeite waard is om er over te praten.

Maar nu moet men weer niet meenen, dat ze ons zooveel betere Gereformeerden achten, want, zoo merkt men op, ge behoeft ons niets te verwijten, gij die zelf op het stuk van de Overheid van uw eigen confessie zijt afgeweken.

Is dan alles relatief? Is er dan geen zekerheid? Neen, zoo staat het niet. Maar het staat wel zóó, dat het Gereformeerde zich in verschillende landen op verschillende wijze heeft ontwikkeld, en dat daardoor in verschillende landen verschillende punten naar voren komen.

Maar als men dat ziet en erkent, dan moet men één van beide doen. Men moet óf zeggen: met buitenlandsche Gereformeerden praat ik nooit, want die zijn, enkele uitzonderingen daargelaten, heel anders Gereformeerd dan wij, óf, als men wel wil praten, dan moet men tot dat praten ook toelaten die Nederlanders, die zeker niet tot onze Gereformeerde kerken zouden willen en kunnen behooren, maar die gerekend naar de Gereformeerdeheid van de buitenlanders, waarmee we praten willen, ook Gereformeerd zijn.

In dit geval, waarin de feiten klaar voor ons liggen, is de oplossing wel te geven. We kunnen slechts met enkele buitenlandsche kerken in correspondentie leven, wil men — maar het is een te groot schied woord, voor wat nog maar een kleine zaak zou zijn — concilie houden.

Maar er is een grootere kring, die Gereformeerd is in den ruimeren zin des woords. Die kring is er in het binnenland en in het buitenland. En aan dien kring kunnen we ons als Gereformeerde personen niet onttrekken. We hebben er iets te ontvangen en ook iets

te geven. En het is onze roeping om dat niet na te laten.

Het is mijn voornemen, hierover enkele opmerkingen te maken, ten deele om van een tegenovergesteld gevoelen blijkt te geven, ten deele, om enkele dingen te zeggen, die mij noodzakelijkerwijs schijnen vermeld te moeten worden, na a s t wat hier gememoreerd werd.

Om Prof. Grosheide's meening objectief weer te geven, heb ik zijn artikel in zijn geheel opgenomen.

Tot volgende week dus, naar ik hoop.

Een vraag van „Utrechtsch Dagblad“.

Dr H. W. v. d. Vaart Smit schreef in „De Rotterdammer“ een artikel over Duitschland (Hitler-Duitschland) dat mij verwonderde. Ook in „Utrechtsch Dagblad“ plaatste hij een artikel, als ik me niet vergis, hetzelfde, maar dan, naar ik meen, zonder coupures, als wat in „De Rotterdammer“ heeft gestaan. We citeren eruit (het gaat over de begrafenis van Hindenburg):

Er werd een protestantsch christen begraven. Het leger leidde den generaal-veldmaarschalk uit. Maar het eerste woord aan het graf werd aan den prediker van het Evangelie gegeven, die op wensch van Von Hindenburg zelven in de eerste plaats op zijn graf de eere bracht aan de genade Gods, op welke hij in leven en sterven vertrouwde. Het Onze Vader werd in diepe ontroering meegebeden. Eerst toen kwam de Führer aan het woord.

De echo is in Duitschland hiermee conform geweest. Overal werd in de rouwvergaderingen, die op hetzelfde uur rondom de radio in openbare samenkomsten alom gehouden werden, het Lutherlied, „Een vaste burcht is onze God“ door het volk met Tannenbergs vergaderden meegezongen, juist dit lied en dit bovenal en dit vaak alleen, eerder in dit moment dan de nationale liederen. Daarin ligt een kenteeken van dezen tijd en niet slechts een hulde aan den doode. Het derde rijk wil den naam Gods op het terrein van het staatsleven en het openbare leven met eere en eerbied noemen en genoemd zien. En S.A. en S.S., Hitlerjeugd en Arbeitsdienst, Reichswehr en volk, zij allen hebben thans te zamen geleerd om het hoofd te ontblooten bij het gebed en bij de belijdenis van het Lutherstridlied. De godsdienst is geen wanklank meer in het openbare leven, ternaauwernood geduld en bij voorkeur verwaarloosd; de godsdienst heeft in het openbare leven een eereplaats; het kwam reeds eerder en vaker uit; het kwam ook nu uit. En het is opzettelijk en uit overtuiging, dat het geschiedt.

De kerk heeft natuurlijk haar moeilijkheden, de revolutie heeft alles tot in de grondvesten doen schudden en heeft de kerk en het kerkelijk leven niet onaangestast gelaten, integendeel, het heeft alles in beweging gebracht. Maar uit den brouwkotel der bewegenheden van het moment komen toch allengs nieuwe gedachten van nieuwen opbouw voort. Teekenend was te Berlijn, dat de pauselijke nuntius van zijn paleis niet slechts de zwart-wit-roode vlag, maar ook de hakenkruisvlag uitstak. De nuntius was ook één der eersten der vreemde diplomaten, die de diplomatenloge van den rijksdag Maandag 1.1. binnentrad. De protestantsche kerk kwam bij den dood van den protestantschen rijks-president natuurlijk meer en sterker aan het woord.

De Redactie van het „Utr. Dagbl.“ voegt hier een vraag aan toe:

Ziet Dr Van der Vaart Smit, wiens beschouwingen wij met genoegen opnemen, niet, dat in de z.g. religie der nationaal-socialisten buitengewoon veel heidenische, d.w.z. anti-christelijke, elementen schuilen? Gaat de onredelijke verheerlijking van het Germanendom en de vervolging der Joden niet in tegen den geest van Christus en sprak Hitler bij de herdenking van den gestorven Rijks-president niet van een Walhalla, dat de generaal-veldmaarschalk was binnengegaan? Redactie.

Het is onbegrijpelijk, waarom heel het deutsche volk wel zou hebben ingestemd met het Lutherlied, als men niet tegelijk aanneemt, dat „heel het deutsche volk“ zoo niet deed inzake het Walhalla-commando van den heer Hitler. En wat die opleving der kerken betreft: ik heb een totaal ander geluid gehoord uit den mond van kerkelijke voorgangers uit het zwaarbeproefde deutsche rijk.

En met het „doleerende“ geluid, dat ik van dié zijde hoorde, kan ik me vereenigen. Het is jammer, dat de zonden, die tegen de kerk bedreven worden, hier worden verzwegen, en dat de onzekerheid van een tusschen Lutherlied en Walhalla-klanken heen en weer gestooten volk hier wordt geplaatst in een waas van christelijkheid, die ik er niet in vinden kan.

Waar het kind niet meer welkom is.

We lezen in „De Vrije Westfries“:

Wij ontleenen aan een artikel in „De Tijd“:

Snel raakt de cultuur van een volk in verval, wanneer het de weelde gaat stellen boven den last van het kind.

De geschiedenis van alle eeuwen is daár om deze stelling te bewijzen.

Toen Babylon éénmaal het kind verachtte moesten spoedig de legers der stad uit huurlingen worden samengesteld. Later kwam er binnen haar muren plaats voor akkers en weiden en tenslotte werden haar steenen gebruikt voor den opbouw van andere steden. Door dezelfde oorzaak was het lot van Egypte binnen drie eeuwen beslist. Athene kon 400 jaar na het optreden der Grieken in de wereldhistorie slechts met de grootste moeite 30.000 namen op haar burgerrol verzamelen, 80 jaar later telde de stad maar even 20.000 zielen meer, de vreemdelingen meegerekend. Alles tengevolge van de kinderheperking. In ruim twee eeuwen bleven er, alweer door dezelfde oorzaak, van de 8000